

8. Засекіна Т. М. Електронний посібник з фізики як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів / Т. М. Засекіна // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Київ-Вінниця : ДОВ “Вінниця”. – 2008. – С. 102-107.

9. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики : посібн. для вчит. // Інформатика (ШС). – 2006. – № 3-4. – 95 с.

10. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / [Полат Е. С., Бухаркина М. Ю., Моисеева М. В., Петров А. Е.] ; под ред. Полат Е. С. – М. : Академия, 2001. – 272 с.

Анотація

Т.М.Засекіна

Теоретико-методические основы формирования информационно-коммуникационной среды обучения физике

В статье рассматривается процесс формирования среды обучения физике с позиций системного та компетентного подходов.

Ключевые слова: теоретико-методические основы, информационно-коммуникационные средства, технологии обучения физике, компетентный и системный подходы.

Summary

T.M.Zasekina

Theoretical and Methodical Fundamentals of Formation Information-Communicative Environment of Teaching Physics

The process of formation of the environment of teaching physics from the point of view of system and competence approach is studied in the article.

Key words: theoretic and methodical basis, information-communicative means, technologies of teaching physics, competence and system approaches.

Дата надходження статті:

„12” лютого 2010 р.

УДК 371.136 +373.3(045)

Н.В.КАЗАКОВА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Оцінювання педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів за вимогами кредитно-модульної системи

У статті розкрито питання оцінювання педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів за кредитно-модульною системою організації навчального процесу у вищих педагогічних навчальних закладах. Подано орієнтовну шкалу оцінювання різних видів педагогічної практики студентів на освітньо-кваліфікаційних рівнях „молодший спеціаліст”, „бакалавр”, „спеціаліст” у рейтинговій системі на прикладі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Ключові слова: педагогічна практика, кредитно-модульна система навчання, оцінювання педагогічної практики за вимогами кредитно-модульної системи.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Однією з необхідних умов професійної підготовки академічно та професійно мобільних майбутніх учителів початкових класів є впровадження європейської кредитно-модульної системи навчання. ECTS – це система залікових кредитів, це система обліку навчального навантаження, зрозуміла для всіх європейських країн. Модульне навчання досягне бажаних результатів і міцно увійде у систему підготовки студентів в умовах вищого педагогічного навчального закладу, коли існуватиме реальний тісний зв'язок між теорією і практикою, коли отримані теоретичні знання будуть повною мірою використані на педагогічній практиці. Міністерством освіти та науки України розроблено низку нормативних документів і підготовлено рекомендації щодо впровадження кредитно-модульної системи. Проте в практичній діяльності вищі педагогічні навчальні заклади стикаються з низкою проблем щодо впровадження інноваційної технології організації навчального процесу. Однією з таких проблем є питання оцінювання педагогічної практики студентів за вимогами кредитно-модульної системи.

Аналіз публікацій і досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Теоретико-методологічну основу дослідження становлять наукові положення щодо професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів (В.Бондар, О.Савченко, Л.Хомич та ін.); організації педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів (Г.Кіт, Г.Коджаспіров, М.Козій, Л.Машкіна, П.Решетніков та ін.); психолого-педагогічні основи кредитно-модульного навчання (Я.Болюбаш, В.Кремень, М.Степко, В.Шинкарук, В.Грубінко, І.Мороз, П.Сікорський та ін.).

Формулювання цілей статті... Метою статті є розкриття специфіки оцінювання педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів за вимогами кредитно-модульної системи у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії.

Виклад основного матеріалу... Важливою складовою навчальної діяльності була і залишається система оцінювання знань, умінь і навичок студентів. Незалежно від приєднання до Болонського процесу ця проблема у вищих навчальних закладах є актуальною, а з огляду на приєднання до вимог європейської спільноти її актуальність на порядок зростає, оскільки складовими системи ECTS є не тільки кредити, а й уніфікована шкала оцінювання знань, умінь і навичок студентів. Ми погоджуємося з думкою О.Двіжони, що оцінювання – це результат контролю, головною функцією якої є корекція (регулювання) діяльності студентів. Саме в оцінці міститься сенс контролю, без якого неможливе оволодіння знаннями, уміннями і навичками [2]. Оцінка є кількісним показником якості результатів практичної діяльності майбутніх учителів початкових класів.

Теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури (Я.Болюбаш, В.Кремень, М.Степко, В.Шинкарук, В.Грубінко [1], І.Мороз [3], П.Сікорський [5]) дозволив нам виявити, що у ході підготовки до входження в Болонський процес вищим педагогічним навчальним закладам належить вирішити такі завдання стосовно оцінювання педагогічної практики студентів: 1) виявити і впровадити найбільш доцільні підходи до діагностики знань, умінь і навичок студентів з урахуванням накопиченого досвіду у вищій школі України; 2) опанувати систему оцінювання знань, умінь і навичок за шкалою ECTS, тобто шкалою європейської системи залікових кредитів; 3) відпрацювати технологію взаємопереведення оцінок, прийнятих у вітчизняній практиці.

Розв'язати перше завдання можливо, якщо досягнути найбільш об'єктивного оцінювання, домогтися, щоб оцінювання виконувало притаманні йому передусім головні функції – контролю та мотивації. Це можливо за умови запровадження комплексних систем оцінювання знань, умінь і навичок студентів на педагогічній практиці. Ці системи спрямовуються на диференціацію рівня знань, умінь і навичок студентів, мають реагувати навіть на невеликі коливання глибини засвоєння матеріалу кожним студентом, забезпечувати методично однаковий підхід до оцінювання якості діяльності студентів. Для цієї системи характерне використання різноманітних шкал і критеріїв, за допомогою яких здійснюється діагностика різних видів діяльності на педагогічній практиці, застосування прозорих, заздалегідь відомих методів оцінювання, постійне інформування студентів про результати їх діяльності. Керівники практики не повинні визначати рівень знань студентів за допомогою питань „Що ще скажете?“, „Що ще пам'ятаєте?“, „Ви впевнені, що все згадали?“ та ін., вони мають запитувати студентів таким чином, щоб з'ясувати, як вони розуміють суть питання і змушувати не згадувати, а міркувати, ставлячи навідні питання, які вимагають мислення. На нашу думку, творчий керівник практики, відвідуючи уроки та заняття студентів, повинен дивитися на процес відвідування як не на засіб докору студентів, що він чогось не знає чи не вміє, а як на ефективний засіб регулювання процесу педагогічної практики (щоб зрозуміти, що виявилось важким для студента і що потрібно зробити, щоб перебороти ці труднощі). Аналіз уроку чи заняття має бути у формі неквапливої бесіди, де студенти не тільки відповідають, а й одержують тактовне пояснення своїх помилок і неточностей. Така манера керівника практики імпує студентам, тому що не тільки знімає стрес, але й дозволяє зробити правильний висновок, як навчати, виховувати і розвивати молодших школярів, як діяти професійно.

Керівник практики заздалегідь, з перших днів перебування студентів на практиці, повинен повідомити про вимоги, які до них висуваються. Крім того варто пам'ятати, що авторитет керівника практики ґрунтується на принциповості (не піддаватися на усілякі випрошування вищих оцінок тощо). Під час оцінювання діяльності студентів на педагогічній практиці також слід враховувати особистісний підхід (як взагалі студент ставиться до педагогічної практики, до роботи з дітьми); загальнопедагогічний підхід (дотримання педагогічних і методичних правил, які забезпечують нормальні, психологічно комфортні умови для проходження практики); науковий підхід (оцінюватися повинні знання, рівень сформованості практичних умінь і навичок). У ході педагогічної практики керівники практики обов'язково повинні контролювати, перевіряти і оцінювати самостійну роботу студентів під час поточного контролю – це вміння добирати теоретичний і наочний матеріали до виховних заходів, уроків, складати їх конспекти, проводити індивідуальну роботу з дітьми та батьками тощо. Підсумкова оцінка з педагогічної практики має формуватися з результатів поточної діяльності та результатів проведення залікових уроків і занять.

На виконання вимог Болонської декларації наказом Міністерства освіти і науки України № 48 від 23.01.2004 р. було затверджено Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців, розділом 7 якого були, зокрема, визначені основні підходи до оцінювання знань студентів та зазначена шкала переведення оцінок [4]. Відповідно до наказу контроль успішності студента здійснюється з використанням методів і засобів, що визначаються вищим навчальним закладом. Академічні успіхи студента визначаються за допомогою системи оцінювання, яка використовується у вищому навчальному закладі, реєструється прийнятим чином з обов'язковим

переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS. Оцінки студентів можна виставляти так (див. табл.1.):

Таблиця 1.

Переведення оцінок у вищому навчальному закладі до національної шкали та шкали ECTS

Оцінка за національною шкалою (чотирибальною)	Оцінка за ECTS	Оцінка за шкалою навчального закладу
„відмінно”	A	90 – 100
„добре”	BC	75 – 89
„задовільно”	DE	60 – 74
„незадовільно”	FX	35 – 59 (із можливістю перездачі)
	F	≤34 (з обов'язковим повторним курсом)

Виходячи з цього, у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії кожен вид педагогічної практики студентів, починаючи з третього курсу навчання, оцінюється саме за цією шкалою. Розглянемо більш детально особливості оцінювання кожного виду педагогічної практики студентів зі спеціальності „Початкове навчання” на освітньо-кваліфікаційних рівнях „молодший спеціаліст”, „бакалавр”, „спеціаліст”.

З метою ефективного проведення педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів як одного з найбільш дієвих способів формування професійних умінь і навичок у студентів нами організовано проходження педагогічної практики у формі модулів. Кожен модуль (це один вид практики) об'єднує в собі загально визначені завдання, які є обов'язковими структурними елементами, а також додаткові завдання, які створюють умови для формування та удосконалення різнотипних умінь і навичок.

На третьому курсі у 5 семестрі студенти проходять практику з додаткової спеціалізації, яка спрямована на активне їх включення у процес організації і проведення уроків і занять з додаткової спеціалізації позаурочної діяльності з учнівськими об'єднаннями школи, на ознайомлення з плануванням специфікою діяльності керівника гуртка, секції, педагога-організатора, спеціаліста, їх посадовими обов'язками. Реалізація змісту практики сприяє виробленню у студентів умінь самостійно планувати роботу відповідно до віку дітей, потреб і можливостей учнівських об'єднань; обирати доцільну форму проведення уроків і занять, добирати наочний матеріал до них, забезпечувати їх логічну послідовність; оволодіти технологією підготовки і проведення уроків і виховних заходів у початковій школі; розробляти сценарії; працювати з мікрогрупами дітей різного віку, спілкуватися з педагогічними працівниками школи, батьками. Враховуючи перераховані завдання практики та уміння і навички студентів, які вони мають набути в ході практики, нами розроблено орієнтовану систему оцінювання цього виду практики (див. табл. 2).

Таблиця 2.

Орієнтовна оцінка видів діяльності студентів на практиці з додаткової спеціалізації у рейтинговій системі

№ з/п	Види діяльності	Бали
I. Підготовка та проведення уроку /виховного заняття/		
1.	Якість написання конспекту уроку /виховного заняття/.	0 - 2
2.	Якість проведення уроку /заняття/.	2 - 5
3.	Використання наочних матеріалів, ТЗН, мультимедійних засобів навчання.	1
4.	Здійснення самоаналізу ефективності уроку /виховного заняття/.	0 - 3
II. Спостереження		
1.	Аналіз проведення уроків /занять/ практикантів своєї підгрупи.	0 - 3
2.	Відсутність студента на спостереженні.	„мінус” 1
III. Ведення облікової документації		
1.	Складання індивідуального плану.	0 - 3
2.	Ведення щоденника (загальний бал).	0 - 5
IV. Заохочувальні бали		
1.	Виконання робіт за проханням вчителя класу.	5
2.	Виконання творчих робіт за власним бажанням.	5
3.	Оформлення результатів дослідницької діяльності.	5
4.	Виготовлення електронної версії конспектів уроків та сценаріїв позакласних занять із використанням новітніх (інноваційних, нестандартних) методик та технологій + наочність.	5
5.	Написання статті до збірки наукових праць про результати практики.	10
6.	Представлення у відділ практики відеоматеріалів з уроками і	10

	заняттями.	

Зміст практики „Пробні уроки в школі” (змістові модулі 2, 4) спрямований на формування в студентів особистісної готовності до професійної діяльності учителя початкових класів і умінь здійснювати навчально-виховну роботу з учнями. Кожний студент протягом двох семестрів проводить пробні уроки (українська мова (читання), математика, „Я і Україна” (природознавство або громадянська освіта), трудове навчання, образотворче мистецтво, музика, фізкультура). Обов'язковими результатами практики визначено: оволодіння вміннями планувати і проводити уроки, використовуючи ефективні методи, форми і прийоми навчання молодших школярів; готувати дидактичне обладнання до них; працювати зі шкільними програмами, підручниками, методичною літературою; здійснювати самоаналіз та самооцінку результатів власної діяльності, аналізувати пробні уроки практикантів своєї групи; грамотно записувати дані спостережень у щоденнику; організувати учнів, підтримувати інтерес і свідому дисципліну школярів; виявляти винахідливість, педагогічний такт в різноманітних педагогічних ситуаціях; проводити з дітьми індивідуальну та диференційовану роботу. Враховуючи перераховані завдання практики та уміння і навички студентів, які вони мають набути в ході практики, нами розроблено орієнтовану систему оцінювання цього виду практики (див. табл. 3). Підсумкова оцінка за цей вид практики виставляється на основі сумарної кількості набраних балів з кожного з проведених предметів у початковій школі.

Таблиця 3.

Орієнтовна оцінка видів діяльності студентів на практиці “Пробні уроки в школі” у рейтинговій системі

№ з/п	Види діяльності	Бали
1	2	3
Обов'язкові		
1.	Якість написання конспекту уроку: чітке формулювання мети уроку; охайність написання конспекту; збереження логіки та дотримання послідовності основних етапів уроку; змістовність; наявність оформлення усіх спостережень.	1 - 5
2.	Якість проведення уроку.	1 - 15
3.	Використання наочних матеріалів, ТЗН, мультимедійних засобів навчання.	2
4.	Здійснення самоаналізу уроку.	0 - 3
5.	Аналіз проведення уроків практикантів своєї підгрупи.	0 - 3
6.	Підсумкова оцінка за ведення щоденника.	5
7.	Відсутність студента на спостереженні.	„мінус” 1
Заохочувальні бали		
1.	Виконання творчих робіт за власним бажанням.	2
2.	Виготовлення електронної версії конспектів уроків та сценаріїв позакласних занять із використанням новітніх методик та технологій + наочність.	5
3.	Представлення у відділ педагогічної практики відеоматеріалу з показовими уроками	10

У VI семестрі з метою підготовки студентів до літньої педагогічної практики проводиться навчальна практика „Підготовка студентів до роботи в літніх оздоровчих таборах”, зміст якої дозволяє отримати знання про функції, права, обов'язки педагога-вихователя; методи вивчення розвитку дитини і тимчасового колективу; вікові, психологічні, індивідуальні особливості дітей і підлітків, специфіку їх прояву в умовах літнього відпочинку; зміст, форми і методи виховної роботи; планування роботи, режим роботи та техніку безпеки в літніх оздоровчих таборах. Студенти набувають і закріплюють вміння та навички, необхідні для проходження літньої педагогічної практики.

Зміст літньої педагогічної практики (6 семестр, 3 курс) орієнтований на ознайомлення з особливостями виховної роботи з дітьми в оздоровчих таборах, правилами внутрішнього розпорядку, його традиціями; вивчення специфіки прояву вікових та індивідуальних особливостей вихованців, їх стану здоров'я, умов життя, виховного розвитку; визначення мети своєї діяльності, складання плану роботи на весь період практики; проведення колективної творчої діяльності дітьми різного віку. Студенти оволодівають вміннями: визначати мету і завдання виховної роботи з школярами в умовах літнього оздоровчого табору; складати план роботи на табірну зміну і на кожен день з урахуванням інтересів та індивідуальних особливостей дітей; організувати самоврядування в тимчасових дитячих колективах; поєднувати колективну, групову, індивідуальну роботу з дітьми; використовувати в умовах табору і трудових об'єднань школярів всю систему педагогічних впливів з урахуванням індивідуальних та

вікових особливостей дітей і підлітків; налагоджувати педагогічно правильні стосунки з дітьми і підлітками; аналізувати свою педагогічну діяльність, вести щоденник; знати дитячі ігри, пісні, танці та вміти їх розучувати з дітьми. В ході літньої педагогічної практики особливу увагу ми приділяємо здійсненню щоденного аналізу своєї діяльності у таборі, оцінці взаємин зі школярами, чим привчаємо студентів до самооцінки своїх можливостей, якостей і професійних дій в ході педагогічної практики з метою визначення певного місця серед інших студентів за досягнутими результатами в професійній діяльності. Враховуючи перераховані завдання практики та уміння і навички студентів, які вони мають набути в ході практики, нами розроблено орієнтовану систему оцінювання цього виду практики (див. табл. 4).

Таблиця 4.

Орієнтовна оцінка видів діяльності студентів на літній педагогічній практиці у рейтинговій системі

№ з/п	Види діяльності	Бали
I. Підготовка до роботи з дітьми влітку (табірний збір)		
1.	Відвідування занять.	16 (4 бали за 1 день)
2.	Ведення щоденника.	0 - 4
3.	Наявність методичних матеріалів до проходження практики.	1 - 10
4.	Участь у виконанні модульних завдань та інтерактивних форм роботи.	1 – 10
II. Літня педагогічна практика		
1.	Своєчасність здачі звітної документації літньої практики.	0 – 5
2.	Якість написання звіту.	1 – 15
3.	Ведення щоденника.	1 – 15
4.	2 зразкових сценарії заходів, проведених студентом.	1 – 10
5.	Наявність власних відзнак (грамот та ін.), статей у періодичних виданнях.	5
6.	Виставка матеріалів практики, дитячих робіт, фото тощо.	5
7.	Присутність на звітній конференції.	5
Заохочувальні бали		
1.	Виступ на конференції за результатами проходження літньої практики.	10
2.	Презентація відеоматеріалу на підсумковій конференції.	10

Зміст практики „Перші дні дитини в школі” спрямований на проведення спостережень і аналізу свята знань, уроків, виховних заходів, бесід з учителем про порядок комплектування класів, техніку запису учнів та принципи розподілу учнів по класах, розміщення учнів у класі залежно від їх росту, особливостей зору, слуху; ознайомлення з планом роботи вчителя на першу чверть; вивчення вікових та індивідуальних особливостей першокласника; збір матеріалів про зміст і методику проведення навчально-виховної роботи вчителя в першому класі в перший тиждень навчання в школі; написання реферативного повідомлення на одну із запропонованих тем; допомогу вчителю у виготовленні наочності, підписуванні зошитів, чергуванні, організації ігор, індивідуальної та групової роботи з батьками; здійснення діагностики готовності дитини до навчання в школі. Враховуючи перераховані завдання практики, нами розроблено орієнтовану систему оцінювання цього виду практики (див. табл. 5).

Таблиця 5.

Орієнтовна оцінка видів діяльності студентів на практиці “Перші дні дитини в школі” у рейтинговій системі

№ з/п	Види діяльності	Бали
1	2	3
Обов’язкові		
1.	Відвідування практики.	3 – 15 (3 б. за 1 день)
2.	Ведення щоденника (охайність, наявність усіх спостережень).	1 – 15
3.	Щоденне обговорення та аналіз уроків, виховних занять.	3 – 15 (3 б. за 1 день)
4.	Своєчасність здачі звітної документації.	0 – 10
5.	Змістовність написання твору, актуальність проблеми.	1 – 15
6.	Складання психолого-педагогічної характеристики на учня.	1 – 15
Заохочувальні бали		

1.	Добірка діагностичних методик вивчення рівня адаптації учнів 1 класу.	15
2.	Оформлення стенду про результати проходження педагогічної практики.	15
3.	Представлення у відділ практики відеоматеріалів за підсумками практики.	20

За цей вид практики „зараховано” ставиться у тому випадку, коли студент набрав від 60 до 100 балів; „не зараховано” ставиться, коли студент набрав менше 60 балів.

Зміст переддипломної педагогічної практики (4 курс, 8 семестр) спрямовується на визначення ступеня їх готовності до самостійної професійно-педагогічної діяльності. Тому обов'язковими результатами практики ми виділяємо оволодіння студентами такими вміннями: складати тематичні та поурочні плани; самостійно готувати і проводити уроки, позакласні заняття; досягати свідомого засвоєння учнями навчального матеріалу, формувати інтерес до навчання, розвивати логічне мислення, мову, увагу, уяву, пам'ять, здібності, нахили; виготовляти наочність і дидактичний матеріал; використовувати різні форми позакласної роботи, проводити роботу в гуртках, секціях, групах продовженого дня; самостійно перевіряти і оцінювати учнівські роботи, щоденники учнів; вивчати вікові та індивідуальні особливості учнів, складати психолого-педагогічну характеристику на учнівський колектив; налагоджувати правильні взаємовідносини з учнями, вчителями, батьками; проявляти творчу активність, відповідальне ставлення до своїх обов'язків, бути дисциплінованим, вимогливим, тактовним; вести шкільну документацію. В ході цього виду практики в студентів повинні формуватися прогностичні вміння: прогнозування розвитку колективу, особистості, педагогічного процесу. Обов'язковими результатами переддипломної педагогічної практики ми визначаємо оволодіння студентами навичками науково-дослідної діяльності: студенти виконують завдання, пов'язані з виконанням курсових робіт. Крім того знайомляться з основними аспектами соціально-педагогічних основ управління освітою: взаємодія з органами громадського самоврядування в освіті та сім'єю; організаційна робота з кадрами; методична робота з педагогічними працівниками; забезпечення виконання вимог законодавства про обов'язковість повної загальної середньої освіти; створення умов для розвитку здібностей і талантів, виявлення обдарованих дітей та ін. Враховуючи перераховані завдання практики та вміння і навички студентів, які вони мають набути в ході практики, нами розроблено орієнтовану систему оцінювання цього виду практики (див. табл. 6).

Таблиця 6.

Орієнтовна оцінка видів діяльності студентів на переддипломній педагогічній практиці у рейтинговій системі

№ з/п	Види діяльності	Бали
1	2	3
I. Практика на посаді вчителя початкових класів		
1.	Своєчасність здачі звітної документації практики.	5
2.	Якість оформлення та виконання матеріалів звітної документації: • звіт; • характеристика на студента-практиканта; • конспекти залікових уроків (занять); • оформлення щоденника; • психолого-педагогічна характеристика на колектив класу; • наявність щоденника-табеля.	1 – 15 1 – 5 1 – 10 1 – 10 1 – 10 5
3.	Виконання плану навчально-виховної роботи [Наприклад, заплановано – 100 уроків та занять, виконано (за щоденником) – 95, оцінено (за щоденником-табелем) – 75; результат – 4 бали].	1 – 5 1 б. – ≤ 20% 2 б. – 21- 40% 3 б. – 41- 60% 4 б. – 61- 80% 5 б. – 81- 100%
4.	Результати перевірки керівником практики систематичності проведення студентом уроків і позакласних занять у школах м. Хмельницький: 1) наявність у практиканта щоденника із усіма конспектами уроків, запланованих на день перевірки; 2) якість проведення уроку (заняття); 3) використання наочних матеріалів. Інше місто (село): 1) середній бал за уроки та заняття, проведені студентом протягом усієї	5 3 – 5 1 – 5 3 – 5

	переддипломної практики (на основі щоденника-табеля); 2) зразкова наочність до одного уроку (заняття).	1 – 10
II. Практика з додаткової спеціалізації		
1.	Своєчасність здачі звітної документації практики.	5
2.	Характеристика на студента-практиканта.	1 – 5
3.	Якість оформлення щоденника.	1 – 5
4.	2 зразкових конспекти уроків (занять) з додаткової спеціалізації + наочність.	5
III. Додаткові бали		
1.	Оформлення матеріалів школознавства, результатів дослідницької діяльності	5
2.	Участь у звітній конференції за підсумками переддипломної практики.	5
3.	Представлення у відділ педагогічної практики відеоматеріалу про особливості проходження переддипломної педагогічної практики.	5 – 10

Загальний бал за практику	
<i>на посаді вчителя початкових класів</i>	<i>з додаткової спеціалізації</i>
„відмінно” – 72 – 80 балів	„відмінно” – 18 – 20 балів
„добре” – 60 – 71 бал	„добре” – 15 – 17 балів
„задовільно” – 48 – 59 балів	„задовільно” – 12 – 14 балів
„незадовільно” – менше 48 балів	„незадовільно” – менше 14 балів

Зміст дослідницько-діагностичної практики студентів (5 курс, 9 семестр) спрямований на оволодіння студентами вміннями вивчати, аналізувати і узагальнювати досвід учителів школи; проводити дослідницьку роботу; експериментально вивчати властивості та якості учня і складати на нього характеристику; збирати емпіричний матеріал, аналізувати і відбирати його та оформляти для дипломної роботи. При організації цього виду педагогічної практики особливу увагу студентів ми звертаємо на використання системи методів науково-педагогічного дослідження (спостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, педагогічний експеримент, вивчення шкільної документації, рейтингу, узагальнення незалежних характеристик, соціометрія, психолого-педагогічне тестування, моделювання тощо). Враховуючи перераховані завдання практики, нами розроблено орієнтовану систему оцінювання цього виду практики (див. табл. 7).

Таблиця 7.

Орієнтовна оцінка видів діяльності студентів на дослідницько-діагностичній практиці у рейтинговій системі

№ з/п	Види діяльності	Бали
Обов'язкові		
1.	Відвідування педагогічної практики.	2 б. /день
2.	Своєчасність здачі звітної документації практики.	5
3.	Якість оформлення звітної документації: • написання звіту; • ведення щоденника; • складання індивідуального плану роботи.	1 – 20 1 – 20 1 – 5
4.	Результати проведення діагностичного дослідження згідно теми дипломної роботи (анкети, дані спостережень, експерименту, учнівські роботи тощо).	1 – 20
5.	Ознайомлення з досвідом роботи вчителів початкових класів з теми дослідження.	1 – 15
Заохочувальні бали		
1.	Написання наукової статті за результатами пошукової роботи.	10
2.	Оформлення методичних рекомендацій з проблеми дослідження.	10
3.	Представлення у відділ педагогічної практики відеоматеріалів з уроками і заняттями.	10

За цей вид практики „зараховано” ставиться у тому випадку, коли студент набрав від 60 до 100 балів; „не зараховано” ставиться, коли студент набрав менше 60 балів.

Переддипломна педагогічна практика (5 курс, 10 семестр) є логічним продовженням дослідницько-діагностичної практики студентів і завершальним етапом професійно-педагогічної підготовки майбутнього бакалавра початкової освіти. Зміст спрямований на самостійну підготовку і проведення уроків згідно з календарно-тематичним планом протягом двох тижнів; проведення мікродослідження з метою збору емпіричного матеріалу для виступу на студентській науковій конференції. Обов'язковими результатами практики виділяємо: оволодіння студентами вміннями проявляти самостійність, творчість

при підготовці до уроків, занять; вибирати ефективні методи і прийоми впливу на дітей; використовувати передовий педагогічний досвід, інноваційні педагогічні технології; набувати методичних навичок у використанні особистісно орієнтованої моделі педагогічного співробітництва; здійснювати індивідуалізацію, диференціацію, узагальнювати і систематизувати свій практичний досвід; експериментально вивчати властивості і якості учнів та складати на них психолого-педагогічні характеристики. Враховуючи перераховані завдання практики та уміння і навички студентів, які вони мають набути в ході практики, нами розроблено орієнтовану систему оцінювання цього виду практики (див. табл. 8).

Таблиця 8.

Орієнтовна оцінка видів діяльності студентів на переддипломній педагогічній практиці у рейтинговій системі

№ з/п	Види діяльності	Бали
Обов'язкові		
1.	Своєчасність здачі звітної документації практики.	5
2.	Якість оформлення та виконання матеріалів звітної документації: • звіт; • характеристика на студента-практиканта; • оформлення щоденника; • картка опису передового педагогічного досвіду вчителя початкових класів; • 2 зразкових конспекти уроків (позакласних занять) із використанням інноваційних технологій.	1 – 20 1 – 5 1 – 15 1 – 15 1 – 15
3.	Результати перевірки керівником практики систематичності проведення студентом уроків, занять у школі м. Хмельницький: 1) наявність у практиканта щоденника із усіма конспектами уроків, занять, запланованих на день перевірки; 2) якість проведення уроку /заняття/; 3) використання наочних матеріалів. Інше місто (село): 1) середній бал за уроки та заняття, проведені студентом протягом усієї переддипломної практики (на основі щоденника-табеля); 2) зразкова наочність до одного уроку /заняття/.	5 3 – 5 1 – 5 3 – 5 1 – 10
4.	Участь у звітній конференції.	5
Заохочувальні бали		
1.	Виступ на звітній конференції.	10
2.	Виконання додаткових завдань за проханням вчителя.	5
3.	Виконання студентом творчих робіт за власним бажанням.	5
4.	Представлення у відділ педагогічної практики відеоматеріалів про результати проходження переддипломної практики.	10

Студенти на 6 курсі у 12 семестрі проходять переддипломну педагогічну практику. Вони проводять різні типи уроків і занять з використанням сучасних педагогічних інновацій згідно з календарно-тематичним планом; спостерігають за роботою вчителів, учнів; проводять батьківські збори, заняття з батьками, виховні заходи, тренінги. На переддипломній педагогічній практиці студенти оволодівають уміннями: оцінювати результати своєї роботи в якості вчителя початкової школи; проявляти творчість при підготовці до уроків, занять, використовуючи в роботі передовий педагогічний досвід, інноваційні технології навчання; застосовувати методи переконання, нав'ювання для налагодження гармонійних стосунків із дітьми та дорослими; продемонструвати рівень особистісних і професійних якостей: самостійність, рішучість, наполегливість, впевненість у собі; узагальнювати і аналізувати інформацію про школярів, учнівський колектив. Враховуючи перераховані завдання практики та уміння і навички студентів, які вони мають набути в ході практики, нами розроблено орієнтовану систему оцінювання цього виду практики (див. табл. 9).

Необхідно зазначити, що у процесі роботи над цією проблемою у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії були різні думки, пропозиції, міркування щодо оцінювання діяльності студентів на педагогічній практиці за кредитно-модульною системою. Однак зваживши усі пропозиції та намагаючись уніфікувати вимоги до системи оцінювання у закладі, відділом педагогічної практики було визначено такі основні підходи щодо її розуміння:

1. Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі кожного виду педагогічної практики, становить 100 балів, які він набирає при поточних видах контролю та у процесі підсумкового виду контролю (залікові заняття, уроки, участь у підсумкових конференціях тощо).

2. Педагогічна практика, яка триватиме протягом декількох семестрів, оцінюється в 100 балів у кожному з семестрів.

3. Кількість балів за кожен модуль складає суму балів за навчальний елемент кожного модуля. Питома вага модуля визначається його складністю – це компетентність керівника практики.

4. Оцінка за педагогічну практику виводиться відповідно до шкали оцінювання, затвердженої Міністерством освіти та науки України (див. табл. 1).

5. Мінімальна кількість балів для отримання заліку з педагогічної практики – 60 балів.

6. Якщо студент набрав менше 35 балів, йому не надається можливість повторного проходження педагогічної практики, він не допускається до навчання.

7. Для здійснення управлінського контролю (проректором з педагогічної практики, відділом педагогічної практики) керівникам практики необхідно обов'язково заповнювати журнал обліку педагогічної практики, де вести облік поточного оцінювання студентів за кожен навчальний елемент, а також виставляти підсумкову кількість балів за кожен вид педагогічної практики.

Висновки... Таким чином, модульна система організації навчання є саме тією інноваційною технологією, яка сприятиме більш ефективній практичній підготовці майбутніх учителів початкових класів. Рейтингова система оцінювання діяльності студентів на педагогічній практиці (за шкалою ECTS) відповідає світовим тенденціям диференціації рівня знань, умінь і навичок студента, забезпечує методично однаковий підхід до оцінювання, дає можливість виробити єдині критерії контролю знань, умінь і навичок і спростить застосування КМСОНП, особливо в умовах накладення останньої на традиційну систему.

Цілком природно, що дослідження не висчерпує всіх аспектів проблеми оцінювання педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів за вимогами кредитно-модульної системи навчання, але і цього цілком достатньо, щоб зрозуміти, наскільки важливо поставити ці питання перед вищою школою. Подальшої уваги потребують дослідження проблем: врахування організаційних, дидактичних і психолого-педагогічних умов впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в ході педагогічної практики студентів; теоретичне обґрунтування технологічної моделі діяльності керівників практики з організації педагогічної практики за кредитно-модульною системою тощо.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вища освіта України і Болонський процес / [Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д. та ін.] ; під ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
2. Двіжона О. Оцінка результатів навчальної діяльності студентів-психологів у контексті Болонського процесу / Оксана Двіжона // Науковий вісник Чернівецького ун-ту : зб. наук. праць. – Чернівці : Рута, 2006. – Вип. 285. – С.57-65. – (Серія : педагогіка та психологія).
3. Мороз І. В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу : [моногр.] / Мороз І. В. – К. : Освіта України, Коо, 2005. – 164 с.
4. Наказ МОН України № 774 від 30.12.2005 р. „Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.education.gov.ua>.
5. Сікорський П. І. Кредитно-модульна технологія навчання : навч. посіб. / П. І. Сікорський. – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2004. – 127 с.

Анотація Н.В.Казакова

Оценивание педагогической практики будущих учителей младших классов за требованиями кредитно-модульной системы

В статье раскрыт вопрос оценивания педагогической практики будущих учителей младших классов за кредитно-модульной системой организации учебного процесса у высших педагогических учебных заведениях. Подано ориентировочную шкалу оценивания разных видов педагогической практики студентов на образовательно-квалификационных уровнях „младший специалист”, „бакалавр”, „специалист” у рейтинговой системе на примере Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии.

Ключевые слова: педагогическая практика, кредитно-модульная система обучения, оценивание педагогической практики за кредитно-модульной системой.

Summary N.V.Kazakova

Evaluation of Pedagogical Practice of the Future Primary School Teachers According to the Demands of Credit Module System

The question of evaluation of pedagogical practice of future primary school teachers according to credit module system of educational process organization of pedagogical institutes of higher education has been revealed in the article. Rough scale of evaluation of different types of students' pedagogical practice at the educational levels "junior specialist", "bachelor", "specialist" under the rating system by example of Khmelnyts'kyi Humanitarian- Pedagogical Academy has been given.

Key word: pedagogical practice, credit module system of educational, evaluation of pedagogical practice according to the demands credit module system.